

Asia: VN/34680/2022

Lausuntopyyntö Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit alatyöryhmän 1. Rikollisuus ja rikosasioiden käsittely sekä rangaistukset ja niiden täytäntöönpano ehdotuksista

-

2. Kommentit alatyöryhmän 2. Siviiliasioiden käsittely, sovittelu ja vaihtoehtoiset riidanratkaisukeinot ehdotuksista

-

3. Kommentit alatyöryhmän 3. Hallinto-oikeudelliset asiat ja erityistuomioistuinasiat ehdotuksista

-

4. Kommentit alatyöryhmän 4. Oikeudellinen neuvonta ja avustaminen ehdotuksista

-

5. Kommentit alatyöryhmän 5. Täytäntöönpano ja Ulosottolaitoksen toiminta ehdotuksista

-

6. Kommentit alatyöryhmän 6. Hallinto-, henkilöstö- ja koulutusasiat ehdotuksista

-

7. Muita huomioita Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

Oikeusministeriö on pyytänyt 9.10.2024 lausuntoa (VN/34680/2022) Oikeuslaitostyöryhmän (Oikeusvaltion takeet ja oikeuslaitoksen kehittäminen -työryhmä) alustavista toimenpide-ehdotuksista.

Alustavia toimenpide-ehdotuksia on kaikkiaan 168. Toimenpide-ehdotukset ovat laajuudeltaan ja laadultaan vaihtelevia ja osa niistä edellyttää säädösmuutoksia. Monien toimenpide-ehdotusten

taustalla on havaintoja Valtioneuvoston selonteosta oikeudenhoidosta VNS 13/2022. Oikeuslaitostyöryhmän toimikausi päättyy 31.12.2027. Ehdotuksia koskeva poliittinen päätöksenteko ajoittuu myöhempään ajankohtaan.

Ammattiliitto Pro kiittää mahdollisuudesta osallistua kuulemistilaisuuteen 28.10.2024. Olemme tutustuneet Oikeuslaitostyöryhmän alustaviin toimenpide-ehdotuksiin ja toteamme niistä lausuntonamme seuraavaa:

Tässä vaiheessa emme ota kantaa yksittäisiin alustaviin toimenpide-ehdotuksiin vaan lähestymme asiaa seuraavien läpileikkaavien kokonaisuuksien kautta.

Digitalisaatio, teknologian hyödyntäminen ja tietojärjestelmät:

Monissa nykytilan kuvauksissa on havaintoja nykyisten tietojärjestelmien haasteista esim. tiedon hajallaan olosta, yhteensopimattomista prosesseista muiden oikeudenhoidon toimijoiden ja sidosryhmien kanssa, puutteista tietojärjestelmien rajapinnoissa ja hakutoiminnoissa. Nykyiset tietojärjestelmät eivät mahdollista automaation ja tekoälyn hyödyntämistä. Paikoin tarvitaan ylimääräistä manuaalista työtä raportoinnin ja tilastojen osalta. Lisäksi on havaittu, että tällä hetkellä ollaan teknologian hyödyntämisessä jäljessä.

Tietojärjestelmien ja prosessien suunnitelmallinen kehittäminen on välttämätöntä. Kehittämisessä on pystyttävä huomioimaan tiedonsiirto rajapintojen kautta viranomaisverkostoon (useita eri viranomaisia). Mikäli nykyisten tietojärjestelmien toiminnallisuutta haluttuun suuntaan ei voida kehittää, on kiireellisesti selvitettävä tietojärjestelmien uusiminen.

Tietojärjestelmät vaikuttavat olennaisesti tiedolla johtamiseen, kehittämistarpeiden havainnointiin ja prosessien sujuvuuteen sekä viraston sisällä että viranomaisverkostossa. Analytiikkatyökalujen hyödyntäminen edesauttaisi prosessien ja päätöksenteon yhdenmukaisuutta. Osaltaan sujuvilla prosesseilla on vaikutus myös työhyvinvointiin.

Prosessien kehittäminen ja sujuvoittaminen sekä virastorakenteen tarkoituksenmukaisuus:

Useiden toimintojen osalta alustavissa toimenpide-ehdotuksissa nähdään tarve valtakunnalliseen menettelytapojen ja prosessien yhtenäistämiseen. Lisäksi halutaan selvitettävän mahdollisuuksia valtakunnallisiin työjonoihin (esim. ruuhkan purkutilanteissa).

Oikeusministeriön hallinnonalalla on 19 tulosohjattua virastoa ja 55 työnantajavirastoa. Alustavissa toimenpiteissä ei esitetä virastorakenteita koskevia muutoksia. Herää kysymys, olisiko kuitenkin selvítettävä ja tarkasteltava hallinnonalan työnantajavirastorakennetta, jotta yhtenäistäminen helpottuisi ja resurssien suuntaaminen tarpeita vastaavaksi mukaan joustavoituisi?

Virkamieslain 20 § mukaan virkamies voidaan määrääjäksi siirtää työskentelemään osin tai kokonaan toisen viraston toimivaltaan kuuluvissa tehtävissä. Tämän kohdan soveltumista alustavissa toimenpide-ehdotuksissa ei ole tarkasteltu. Tiedossa on, että mm. aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueella ao. virkamieslain kohtaa on sovellettu.

Alustavissa toimenpide-ehdotuksissa on mainittu mahdollisuutta hyödyntää varahenkilöpooleja tai "heittovirkoja" joustavoittamaan töiden järjestelyä sekä mahdollistamaan henkilöstöressurssien kulloinkin tarkoituksenmukainen kohdentaminen (ruuhkanpurku, sairastumiset, loma-ajat). Käsitettä "heittovirka" ei ole tarkemmin avattu ja sen vuoksi herää kysymys, mitä tällä on tarkoitettu? Sanana "heittovirka" johtaa negatiiviseen mielikuvaan. Mikäli kuvatus kaltainen varahenkilöpoolijärjestelmä etenee, "heittovirka"-nimitys tulee korvata asiaa paremmin kuvaavalla nimityksellä/käsitteellä.

Henkilöstön saatavuus ja pysyvyys:

Oikeansuuntaisia toimia ovat oikeuslaitoksen työnantajakuva ja urapolkujen kehittäminen.

Määräaikaisten suuri määrä vaikuttaa suoraan henkilöstön pysyvyyteen. Oikeustoimessa määräaikaisia oli VM:n mukaan n. 20 % vuonna 2023. Keskeistä henkilöstörakenteessa on, että oikeushallinnon tehtäviä tekevät vakinaiset virkamiehet ja määräaikaisuuksia käytetään lähinnä sijaisuuksiin.

Tavoitteeksi on kirjattu kilpailukykyiset, houkuttelevat ja kannustavat palvelussuhteen ehdot. Valtion virastojen välillä vertailussa keskeinen kilpailutekijä on palkkaus. Hallinto- ja substanssitehtävissä kilpailukyky ei nykytilassa toteudu vaan vertailussa muiden hallinnonalojen virastoihin palkkataso on heikompi. Tämä vaikuttaa myös henkilöstön saatavuuteen. Palkkapositioita voidaan kehittää osana virkaehtosopimusten neuvottelutoimintaa, mutta myös työnantajan toimin urapolkuja kehittämällä ja aktiivisella palkkausjärjestelmän soveltamisella.

Muut huomiot:

Kun työryhmän ehdotukset etenevät konkreettisemmalle tasolle, pidämme tärkeänä virastojen yhteistoiminnan oikea-aikaisuutta ja henkilön osallistamista muutoksiin.

Niko Simola

Johtaja

Leena Hiljanen

Sopimuslavastaava

Hiljanen Leena
Ammattiliitto Pro ry